

OPINTOVAPAA 31.1.2003

Opintovapaa tarjoaa työssä oleville joustavan mahdollisuuden opiskeluun. Oikeus opintovapaaseen perustuu opintovapaalakiin (273/1979). Lakia sovelletaan työ- ja virkasuhteessa sekä niihin rinnastettavassa palvelusuhteessa (jäljempänä palvelussuhde) olevaan henkilöön. Työntekijän palvelussuhde jatkuu opintovapaan aikana. Sen sijaan opintovapaan ajalta ei makseta palkkaa, ellei siitä ole sovittu työ- tai virkaehtosopimuksessa tai työnantajan ja työntekijän kesken.

OPINTOVAPAAOIKEUS

Työntekijä voi pitää enintään kaksi vuotta opintovapaata viiden vuoden aikana, kun päätoiminen palvelussuhde on kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden.

Jos palvelussuhde on kestänyt vähintään kolme kuukautta, työntekijällä on oikeus enintään viiden päivän opintovapaaseen.

Opintovapaan voi käyttää yhdessä tai useammassa jaksossa. Vapaan voi jaksottaa myös niin, että työntekijä on osan työpäivästä työssä ja osan opintovapaalla.

Oppisopimuskoulutuksessa olevalla opiskelijalla ei ole oikeutta opintovapaaseen.

MILLAISEEN OPISKELUUN OPINTOVAPAATA VOI KÄYTTÄÄ?

Opintovapaata voi käyttää:

- julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen (myös ulkomailla)
- tietyn edellytyksin ammattiyhdistyskoulutukseen ja maatalousyrittäjille järjestettyyn koulutukseen

Opintovapaan perusteeksi hyväksyttävä koulutus tai opiskelu voi sisältää:

- opetuksen seuraamista
- opetussuunnitelman mukaista ohjattua käytännön harjoittelua
- tutkinnon tai opinnäytteen suorittamiseen valmistautumista, kuitenkin enintään kymmenen työpäivää välittömästi ennen kunkin tutkinnon tai opinnäytteen suorittamista
- päätoimista ohjattua itseopiskelua tutkinnon tai opinnäytteen suorittamiseksi
- koetilaisuuteen osallistumista

OPINTOVAPAAN HAKEMINEN JA MYÖNTÄMINEN

Opintovapaa perustuu aina työntekijän hakemukseen. Yli viisi työpäivää kestävää opintovapaata on haettava kirjallisesti työnantajalta vähintään 45 kalenteripäivää ennen opintojen alkamista. Enintään viiden työpäivän opintovapaata haetaan suullisesti tai kirjallisesti vähintään 15 kalenteripäivää ennen opintojen alkamista, jollei työnantajan ja työntekijän kesken toisin sovita.

Opintovapaahakemuksessa on mainittava:

- opintojen ja opintovapaan alkamis- ja päättymisajankohta
- koulutuksen ja opiskelun muoto ja tavoite

- onko kyseessä aiemmalla opintovapaalla aloitetun koulutuksen tai opiskelun loppuunsaattaminen
- oppilaitos tai muu koulutuksen tai opetuksen järjestäjä
- päätoimisessa itseopiskelussa opintoja ohjaavan opettajan ja opiskelijan hyväksymä opintosuunnitelma, josta ilmenee aiottu tutkinto tai opinnäyte ja sen edellyttämä opiskelu-aika

Jos opintovapaata haetaan yli viideksi työpäiväksi, tulee työnantajan ilmoittaa ratkaisustaan kirjallisesti vähintään 15 kalenteripäivää ennen opintojen alkamista. Muulloin työnantaja ilmoittaa ratkaisustaan viimeistään seitsemän päivää ennen opintojen alkua.

OPINTOVAPAAN SIIRTÄMINEN

Työnantaja voi siirtää opintovapaata, jos se haittaa tuntuvasti työnantajan toimintaa. Vapaata saa kerralla siirtää enintään kuusi kuukautta. Jos kyseessä on harvemmin kuin kuuden kuukauden välein alkava koulutus, työnantaja voi siirtää opintovapaan alkua enintään seuraavan koulutusjakson alkamiseen.

Työnantajalla on oikeus siirtää opintovapaata myös silloin, kun työntekijän edellisestä opintovapaasta on kulunut alle kuusi kuukautta, eikä tarkoitus ole päättää aiemmalla opintovapaalla aloitettuja opintoja.

Vähintään viiden työntekijän yrityksissä työnantaja voi siirtää työntekijän opintovapaan alkamisajankohtaa vain kaksi kertaa peräkkäin. Enintään neljän työntekijän yrityksessä työnantajan oikeutta opintovapaan siirtämiseen ei ole rajoitettu kahteen kertaan, vaan se voi olla jatkuvaakin. Kummassakin tapauksessa siirtäminen edellyttää, että opintovapaasta aiheutuu työnantajan toiminnalle tuntuva haittaa.

Työntekijä voi siirtää yli viiden päivän opintovapaan käyttöä, ellei siitä aiheudu työnantajalle tuntuva haittaa. Opintovapaan siirtämistä voi hakea enintään vuodeksi kerrallaan kirjallisesti. Jos työntekijä haluaa jättää käyttämättä hänelle myönnetyn opintovapaan, asiasta on ilmoitettava työnantajalle kirjallisesti vähintään kaksi viikkoa ennen opintovapaan alkamista.

OPINTOVAPAAN KESKEYTTÄMINEN

Työntekijä, jolle on myönnetty opintovapaata yli 50 työpäiväksi, voi keskeyttää opintovapaan ja palata työhön. Tätä lyhyempää opintovapaata ei voi keskeyttää. Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle opintovapaan keskeyttämisestä kirjallisesti vähintään neljä viikkoa ennen aiottua työhön paluuta.

Työnantajalla ei ole velvollisuutta ottaa opintovapaalla olevaa työntekijää töihin ennen kuin työntekijälle mahdollisesti palkatun sijaisen työsopimus voidaan laillisesti päättää. Työnantajan on viivytyksettä kirjallisesti ilmoitettava työntekijälle opintovapaan keskeyttämisestä koskevasta ratkaisustaan ja siitä, milloin työntekijä voi palata töihin.

PALVELUSSUHTEESEEN PERUSTUVAT ETUUDET OPINTOVAPAAN AIKANA

Opintovapaan aikana työntekijällä ei ole oikeutta palkkaan. Sen sijaan työntekijälle kertyy vuosilomaa myös opintovapaan ajalta, kuitenkin enintään 30 opintovapaapäivältä

lomanmääräytymisvuoden aikana. Vuosiloman kertyminen edellyttää työntekijän palaamista töihin välittömästi opintovapaan päätyttyä.

Opintovapaa saattaa pienentää eläkkeen määrää, koska vapaan ajalta ei makseta palkkaa. Palkaton kausi voi vaikuttaa muun muassa eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan, eläkepalkkaan ja tulevan ajan säilymiseen. Opintovapaan vaikutuksesta eläke-etuihin saa lisätietoja Eläketurvakeskuksesta, Kuntien eläkevakuutuksesta ja Valtiokonttorista.

Työnantaja ei saa irtisanoa työntekijän työsuhdetta siksi, että työntekijä on hakenut tai käyttänyt opintovapaata. Sen sijaan opintovapaa ei estä irtisanomista, jos siihen on laillinen peruste.

TOIMEENTULO OPINTOVAPAAN AIKANA

Työntekijällä voi olla oikeus taloudelliseen tukeen opintovapaalla suoritettaviin opintoihin.

Koulutusrahaston myöntämä aikuiskoulutustuki on tarkoitettu aikuisen omaehtoisen koulutuksen tukemiseen. Lisäksi on mahdollista saada Kansaneläkelaitoksen myöntämä opintolainan valtioneuvoston takaus.

Kansaneläkelaitoksen myöntämänä valtion opintotukena aikuisopiskelija voi saada opintorahaa ja asumislisää sekä opintolainan valtioneuvoston takauksen.

Lisätietoja opintoetuuksista saa Koulutusrahastosta ja Kansaneläkelaitoksesta.